

Ochrana přírody a krajiny

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz.

1. Ochrana přírody a krajiny

Teoretický podklad právní ochrany přírody se vytvářel již od **středověku**. V této době měla ochrana především **důvody estetické, historické a kulturní**, ale dochází i k prvním vědeckým pokusům o odůvodnění ochrany zejména krajiny a jejího vzhledu. První právní akty se týkaly především majetku, který tehdy tvořily také přírodní zdroje, včetně zvěře. Cílem zde byla právní **ochrana proti pytláctví** apod. a většinou se jednalo o nařízení k ochraně lesů a lesních a vodních živočichů, lovených jako zvěř a ryby. První právní normy tak vznikaly již ve 12. – 14. století.

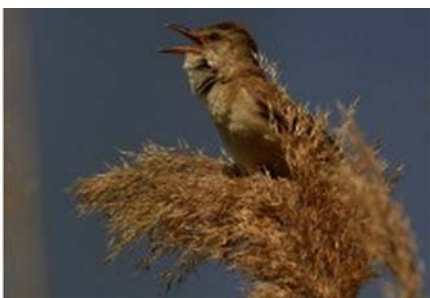
Na začátku 19. století, v období nastupujícího romantismu, se již objevují vědomé snahy o ochranu některých přírodních a krajinných prvků a území. Jednotlivé osoby již zřizují první chráněná území, většinou šlo o aktivity osvětlených šlechticů. **První chráněné území na české území – Žofínský prales** – bylo zřízeno dne 28. srpna 1838 na panství Nové Hrady. Ve stejném roce bylo zřízeno další chráněné území Hojná voda. Obě tato chráněná území existují dodnes, Žofínský prales jako národní přírodní rezervace a Hojná voda jako národní přírodní památka. Roku 1858 pak kníže Jan Schwanzberger založil rezervaci Boubínský prales, dnešní stejnojmennou národní přírodní rezervaci.

Právní úprava ochrany přírody v moderním slova smyslu se datuje na území dnešní ČR teprve začátkem 20. století, se vznikem samostatné Československé republiky. **V roce 1933 bylo vyhlášeno na 30 chráněných území** a do roku 1938 bylo zřízeno celkem 142 přírodních rezervací. **Až v roce 1956 vznikla první chráněná krajinná oblast (Český ráj) a v roce 1963 byl zřízen první národní park na území České republiky – Krkonošský národní park.**

O samostatný zákon o ochraně přírody usilovali čeští odborníci a politici již od počátku 20. století, do roku 1956 byla předložena řada návrhů, které však nebyly schváleny. Až v roce 1956 byl schválen první zákon o státní ochraně přírody na území dnešní ČR, zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Předmětem ochrany byla chráněná území, chráněné přírodní výtvořky a chráněné přírodní památky a dále chráněné druhy živočichů, rostlin, nerostů a zkamenělin. V době svého přijetí představoval tento zákon významný příspěvek k ochraně přírody. Počátkem 70. let 20. století však již bylo zřejmé, že ochrana přírody založená na představě vyjádřené tímto zákonem, tedy že stačí chránit jen vybraná území, je naprosto nedostačující. Tzv. konzervační přístup k ochraně přírody, panující na území ČR od 19. století, nebyl schopen zabránit rozsáhlé degradaci přírody a krajiny. Nepočítal rovněž s dynamickým vývojem přírodních stanovišť a ekosystémů.

Neutěšený stav přírody i ve zvláště chráněných územích dokazoval, že nestačí chránit přírodu jen na vybraných územích, ale že je nezbytné chránit ji na celém území státu. Jednou z příčin špatného stavu přírody a krajiny byla i skutečnost, že **socialistický stát dával často přednost hospodářským zájmům**. Proto po roce 1989 bylo přikročeno, též v souvislosti s rozsáhlými politickými, hospodářskými a společenskými změnami, k přijetí nové právní úpravy ochrany přírody a krajiny.

V roce 1992 byl přijat dosud platný zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tato úprava již vychází ze zásad prevence, předběžné opatrnosti, udržitelného využívání přírodních zdrojů, integrované ochrany atd. a doplňuje stávající konzervační přístup k ochraně dochovaného přírodního prostředí aktivním přístupem za účasti jak státu tak soukromých osob, často vlastníků pozemků či nevládních ekologických sdružení. Rovněž je v České republice platná celá řada dalších právních norem s víceméně přímým vztahem k ochraně přírody.

Obsah

 1. Ochrana přírody a krajiny

2